

מתן דמי אבטלה למתמחים הלומדים למבחני ההסמכה על מנת לקבל רישיון מקצועי

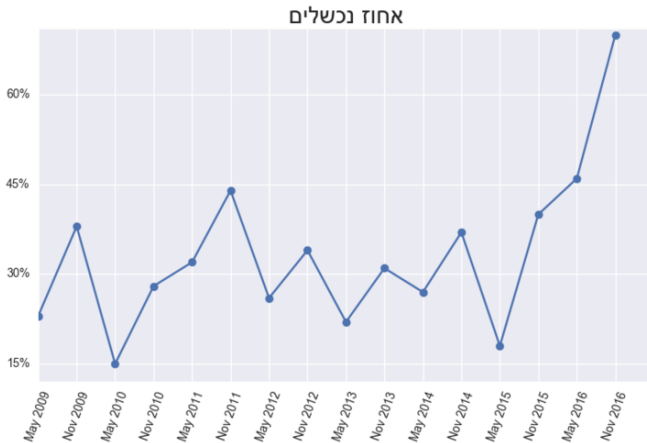
ינואר 2018

מוגש לחברת הכנסת אורלי לוי אבוקסיס

מסמך זה נערך על ידי חברי הצוות תאיר סמימי גולן, גיא אופטובסקי ושיר גולן; ראש הצוות שבות רענן; ונבדק ואושר לפרסום על ידי אהוד אפרים, מנכ"ל הארגון. בעריכת המסמך השתתפה מירב סלע, אחראית קשרי ממשל בהתאחדות הסטודנטים

1. תקציר מנהלים

בחינת ההסמכה מטעם לשכת עורכי הדין היא הבחינה הממשלתית שעל כל מתמחה לעבור כדי לקבל את הרישיון לעסוק באופן חוקי ורשמי ביעוץ משפטי ובעריכת דין בפועל. לבחינה ניגשים בתום שנת ההתמחות, וההיערכות אליה כוללת שינון של חומר לימודי בהיקף גדול במיוחד.

בעקבות רפורמה בחוק לשכת עורכי הדין, החל ממועד נובמבר 2017 נעשה שינוי במתכונת בחינת ההסמכה, כך שמעתה היא תכלול בנוסף לשאלות הרב בררתיות על סדרי הדין, שאלות הנוגעות לדין המהותי ומטלת כתיבה. כל זאת בארבע וחצי שעות בלבד, כאשר נבחנים מדווחים שהזמן לכל שאלה הוא מועט ביותר.

בעשור האחרון ישנה מגמת עליה באחוז הנכשלים בבחינות ההסמכה, ניכרת עליה דרמטית ביותר בעקבות שינוי מבחנה הבחינה שצוין לעיל.

על מנת להצליח בבחינה לומדים המתמחים בין חודשיים לחמישה חודשים, לימודים אינטנסיביים ומעמיקים. לרוב במסגרת קורס הכנה של חברת מחשבות או המתמחה. מתכונת לימוד נוספת היא קורסי מכינה קצרים יותר הנערכים אחת לשבוע בדרך כלל, ואף הם מתחילים עוד בתקופת ההתמחות, בדרך כלל חודשיים טרם סיומה, ונמשכים עד הבחינה עצמה. אפשרות נוספת היא ללמוד באופן עצמאי, בעזרת חומרי הלימוד שמציעים המוסדות העוסקים בהכנה למבחן הלשכה, או להתכונן למבחן עם מורה פרטי, עורך דין בפועל, במתכונת לימוד של אחד על אחד או בקבוצות לימוד קטנות. שכר הלימוד של קורס הכנה למבחן לשכת עורכי הדין משתנה על פי מוסד הלימוד ולפי המסלול המסוים שנבחר, אורכו והיקף השעות שהוא כולל. כך, עלות שכר הלימוד יכולה לנוע בין כ- 1,500 ₪ ל- 6,000 ₪ (מתכונת מורה פרטי).

בכל אפשרויות הלמידה לבחינה זמן הלימוד עומד על מספר חודשים, בהם נדרשת למידה אינטנסיבית וממוקדת, שאינה מאפשרת עבודה בצידה.

מניתוח הנתונים החל משנת 2005 עד לשנת 2017 ניתן לראות פער משמעותי באחוז העוברים בין מוסדות הלימוד השונים, כאשר האוניברסיטאות, המכלל למנהל והמרכז הבינתחומי השיגו מעל 80% מעבר, בממוצע של השנים הנ"ל, ואילו יתר המכללות מתחתיו.

במועד נובמבר 2017, אשר נעשה במתכונת הבחינה המיוחדת, מעבר לאחוז המעבר הנמוך של כלל הנבחנים (34%), פער זה אף הקצין, כאשר מעל החציון ניצבות המכללה למנהל עם 47% עוברים, מעליה האוניברסיטאות, מכלל ספיר והמרכז הבינתחומי עם 60-81 אחוזי מעבר, ומתחת לחציון מכללות נוספות עם 10-26 אחוזי מעבר(!). אחוז העוברים בפעם הראשונה במועד זה עומד על 49%, בפעם השנייה 25%, ובפעם השלישית ומעלה 5% בלבד.

עוד עולה מהנתונים כי אחוז העוברי הבחינה, מכלל המוסדות, בפעם הראשונה הינו 77.6 במוצע תקופתי, ואילו אחוז העוברים בפעם השנייה עומד על 47.2 ובפעם השלישית והלאה 22.8. פערים משמעותיים אלו מקבלים ביטוי לכל אורך השנים, ויש לציין כי מגמת הירידה באחוזי המעבר חלה על כולם, כאשר היחס בין אחוז העברים בפעם הראשונה לאחוז העוברים בפעם השנייה והשלישית נשמר.

אף על פי שלא מצאנו נתונים סטטיסטיים הממפים את הרכיב הסוציו אקונומי בקרב הנבחנים, אנו מניחים כי ישנה קורלציה בין אלו שידם משגת, ויש להם האמצעים להתרכז בלימודים לקראת בחינות ההסמכה ובלמודים האקדמאיים שקדמו לשנת ההתמחות ובין מקומם בחציון שהצגנו. יש מקום לבחון עובדה זאת באמצעות מחקר סטטיסטי, אולי באופן דומה לשאלון שנעשה בבחינות הפסיכומטרי.

מתוך רצון לצמצם את הפערים הללו, ומתוך הבנה ששוויון הזדמנויות הוא ערך חשוב בזירה המשפטית, **אנו מציעים את החלופות הבאות:**

1. **ביטול תיקון מס' 114 לסעיף 163 לחוק הביטוח הלאומי** הקובע כי עורכי דין ורואי חשבון לא ייחשבו כמובטלים לעניין קבלת דמי אבטלה בתקופה של חודשיים לפני מועד הבחינה של לשכת עורכי הדין ומועצת רואי החשבון כי הם אינם זמינים לעבוד בתקופה זו.¹

כנגזרת מכך, מתן דמי אבטלה בסיסיים בלבד ללומדים לבחינות ההסמכה, מתוך הכרה בכך שהלמידה למבחנים היא הכשרה לזמינותם לעבודה ושלא גב כלכלי יהיה קושי רב בלמידה מספקת לצורך מעבר הבחינה וקבלת הרישיון, במיוחד לבאי אוכלוסיות מוחלשות שאין להם גב כלכלי, אך לא רק. בחישוב הנתונים שמצאנו על בחינות ההסמכה ללשכת עורכי הדין מדובר בעלות תקציבית המוערכת (אומדן) ב- 13.5 מיליון שקל למועד, כלומר 27 מיליון שקל בשנה, כאשר גובה דמי האבטלה מבוסס על שכר מינימום.²

הבחירה בשכר המינימום כבסיס לחישוב דמי האבטלה נובעת גם משיקולי תקציב אך בעיקר משיקולי שוויון וצדק חלוקתי. קביעה כזו על גובה דמי האבטלה תדרוש הסדרה מפורשת בחוק או בתקנות.

2. **תיקון לתיקון מס' 114 לסעיף 163 לחוק הביטוח הלאומי** הקובע כי **ניגשים חוזרים** (שנכשלו בפעם הראשונה ואילך) לבחינות ההסמכה בלבד יחשבו כמובטלים לעניין קבלת דמי אבטלה בתקופה של חודשיים לפני מועד הבחינה. הזכאות תינתן בהצגת אסמכתא לכישלון בבחינה הקודמת ולרישום לבחינה הקרובה. זאת מתוך רצון להעניק להם את הגב הכלכלי שיתן להם הזדמנות שווה לעבור את הבחינה לאחר לימוד ממוקד ורציני.

ההערכה הכלכלית לחלופה זו היא עלות של 9.58 מיליון ₪ למועד, כלומר 19.6 מיליון ₪ בשנה.

¹ ס' 163(ד) לחוק ביטוח לאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995.

² ישנה הבחנה בחוק ביטוח לאומי בין דמי האבטלה המינימליים לאדם מתחת גיל 28 (2,985 ₪) ובין אדם שגילו מעל 28 שנים (3,948 ₪). הנחנו כי רוב הנבחנים הם מתחת לגיל 28 ולכן ההערכה הכלכלי הניל היא על בסיס דמי אבטלה בסך 3,000 ₪ (מבוססים על שכר המינימום במשק, שנתון להיום עומד על 5,300 ₪, בהתאם להוראות חוק שכר מינימום) הנחה זו אינה מחויבת המציאות ולכן מדובר באומדן כלכלי.

דרך נוספת לגשת לשינוי הרצוי היא דרך החרוג השני הקבוע בחוק הביטוח הלאומי, **בסעיף 173(א) לחוק הביטוח הלאומי** המעניק ללומדים **בהכשרה מקצועית** זכאות לדמי אבטלה בזמן הלימודים לבחינה המכשירה למקצוע. למובטל שלומד בהכשרה מקצועית ישולמו דמי אבטלה השווים ל-70% מדמי האבטלה המגיעים לו לולא למד בהכשרה מקצועית. זאת מתוך הכרה בכך שהלמידה לבחינות ההסמכה הינה תנאי סף להצטרפות למקצוע, הדומה במהותה להכשרה מקצועית. אמנם החרוג בחוק קובע כי שר העבודה יגדיר את ההכשרות עליהן חל החרוג, אך ניתן לקבוע בחוק כי הלומדים לבחינות הלשכה יכללו בחרוג זה.

גם בדרך זו אנו ממליצים לבחון מתן זכאות רק לנכשלים בבחינת ההסמכה הראשונה. זאת, על מנת לצמצם בעלויות ולשרת את ערך שוויון ההזדמנויות והנגשת מקצועות אלו לכלל האוכלוסייה-העומדים בבסיס הצעת חוק זו.

במסגרת בחינה זו נערכו מספר חישובים כלכליים. משיקולי נוחות, חישובים אלה מצורפים למסמך זה בטבלת אקסל. הנתונים והחישובים שמוצגים בקובץ המוזכר לעיל נוגעים ללומדים לבחינות ההסמכה במשפטים בלבד. לא איתרנו נתונים הנוגעים לבחינות ההסמכה בראיית חשבון. אנו ממליצים לפנות לגורמים הרלוונטיים במטרה לקבל מידע נוסף, וזאת בין היתר, על מנת לבחון את האפשרות להחיל הצעה זו על סטודנטים נוספים הנדרשים להיבחן בבחינות רישוי.

2. המצב המשפטי החל בישראל

עד שנת 2009 היו זכאים מתמחים בעריכת דין ובראיית חשבון לדמי אבטלה עבור תקופת הלימוד לבחינות ההסמכה. ככל שהמתמחה פעל בהתאם להוראות חוק הביטוח הלאומי, הוא היה זכאי לפנות בבקשה לקבלת דמי אבטלה לאחר שסיים את התמחותו.³ על מנת לקבל את דמי האבטלה היה על המתמחים לעמוד בתנאי תקופת ההכשרה הקבועים בס' 161 לחוק הביטוח הלאומי, 12 חודשי עבודה מתוך 18 החודשים שלפני ההרשמה בלשכת התעסוקה. אולם, זכאות זו נשללה בשנת 2009 לאחר שהמחוקק נוכח לדעת כי הרשומים לבחינות ההסמכה בעריכת דין ובראיית חשבון מקבלים דמי אבטלה על תקופת הלימודים לבחינות, ובפועל אינם עונים על תנאי הזכאות שבחוק.⁴

163(ד) (1) אדם שנבחן בבחינה במקצועות מעשיים בכתב לפי הוראות חוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961 (בסעיף קטן זה – חוק לשכת עורכי הדין), לא יראו אותו כמובטל, בתקופה שתחילתה חודשיים לפני מועד הבחינה האמורה ועד למועד הבחינה; הוראות פסקה זו תחול גם על אדם ששב ונבחן בבחינה האמורה;⁵

בעוד שדמי האבטלה הם קצבה מחליפת שכר ורלוונטית רק למי שזמין לעבודה, המשפטנים ורואי החשבון האמורים אינם זמינים לעבודה בתקופת לימודיהם לבחינות ההסמכה. לפיכך, נקבעה חזקה חלוטה בחוק ההתייעלות הכלכלית,⁶ לפיה בחודשיים שקודמים לבחינות לא יהיו אותם נבחנים זכאים לדמי אבטלה.⁷ בשנת 2010 ניסה ח"כ אורי אורבך ז"ל בהצעת חוק⁸ להשיב למתמחים את זכויותיהם בטענה ששלילת זכאותם של מתמחים אלו לדמי אבטלה בהתאם לחוק הביטוח הלאומי היא פסולה, בלתי מידתית ולא נכונה. בהצעת החוק נטען כי ההחלטה מנוגדת לאינטרס הלאומי של חיזוק ההשכלה הגבוהה במדינת ישראל וכי היא עלולה לחזק את הפערים החברתיים בין הסטודנטים. הצעת החוק הונחה על שולחן הכנסת לדיון מוקדם, אך לא התקדמה מעבר לכך.

זכאותם של מקבלי דמי אבטלה מוגדרת בחוק הביטוח הלאומי,⁹ בין הזכאים נמנים: (1) מי שהשלים את תקופת האכשרה לפי סעיף 161 ומלאו לו 20 שנים, וטרם הגיע לגיל הקבוע לגביו. (2) חיילים ומתנדבים בשירות לאומי בני 20 ומעלה. (3) בני 18 עד 20 שהשלימו את תקופת האכשרה והם מפרנסים יחידים של משפחתם או ילדם. דמי האבטלה משולמים בהתאם לגיל המובטל ובהתאם למספר התלויים בו. אדם מתחת לגיל 25 עם עד שני תלויים ייהנה מ-50 ימי עבודה בהם הוא זכאי לדמי אבטלה (חודשיים). אדם מעל גיל 47 ייהנה מ-175 ימי אבטלה (כ-7 חודשים). דמי האבטלה משתנים בהתאם לגובה ההכנסה לפני האבטלה והאם המובטל מעל או מתחת לגיל 28. אדם מעל גיל 28 אשר השתכר 5,000 ₪ לחודש יקבל מדמי אבטלה חודשיים של 3,798 ₪ (76% מהשכר) במקרה והשתכר 8,000 ₪ לקבל דמי אבטלה חודשיים של 5,222 ₪ (65%). בישראל התקרה המרבית לתשלומי דמי אבטלה

³ החלטת את 198/04 של ועדת האתיקה הארצית לשכת עורכי הדין (16.03.2005)

⁴ http://www.israelbar.org.il/newspaper_innerData3.asp?pgId=19390&catId=60&path_catID=60&fatherId=19384

⁵ ב"ל (אזורי ת"א) 6768-04-12 אמרי קוזק נ' המוסד לביטוח לאומי, פס"י 19 לפסק הדין

⁶ תיקון מס' 114 לסעיף 163 לחוק הביטוח הלאומי

⁷ חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009 (להלן: חוק ההתייעלות הכלכלית)

⁸ ס' 163(ד) לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995 (להלן: חוק הביטוח הלאומי)

⁹ הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – דמי אבטלה למתמחים), התש"ע-2010

⁹ <http://main.knesset.gov.il/Activity/Legislation/Laws/Pages/LawBill.aspx?t=lawsuggestionssearch&lawitemid=358190>

⁹ ס' 160 לחוק הביטוח הלאומי

עומדת על 9,089 ש"ח בחודש עבור חמישה חודשים ראשונים, לאחר מכן התקרה המרבית עומדת על 6,059 ש"ח בחודש.¹⁰

דמי האבטלה ליום יחשבו באחוזים מהשכר היומי הממוצע בהתאם לגילו של המבוטח.¹¹ לפי תקנות הביטוח הלאומי,¹² מנגנון חישוב השכר היומי הממוצע של מובטל כאמור בסעיף 170(א) לחוק הביטוח הלאומי הוא חלוקת סך כל הכנסתו של מובטל ב-150, ולפי סעיף 170(ב) לחוק, סך הכנסתו של מובטל תחולק במספר החודשים שבהם עבד והסכום המתקבל יחולק ב-25. ס' 170(ב) לחוק עוסק בשכר היומי הממוצע לחייל וקובע כי בשום מקרה לא יעלה השכר היומי הממוצע על החלק ה-25 מההכנסה המרבית, ולא יפחת משכר מינימום יומי כהגדרתו בחוק שכר מינימום,¹³ או משכר מינימום חלקי למי שחל לגביו סעיף 2 לחוק. לפי חוק הביטוח הלאומי,¹⁴ לא ישולמו דמי אבטלה בחמשת ימי האבטלה הראשונים בכל תקופה של ארבעה חודשים רצופים. קיימת הבחנה בחוק בין בעלי הכנסה מעבודה או משלח יד ובין נבחנים בבחינות כאמור בס' 163(ד) לחוק.¹⁵

לצורך קביעת מתווה מתאים למתן דמי אבטלה ניתן להיעזר בחריג השני שקבוע בחוק הביטוח הלאומי :

(1) חיילים משוחררים משירות סדיר ומסיימי שירות לאומי.¹⁶

(2) לומדים בהכשרה מקצועית: זכאי לדמי אבטלה המשתתף בהכשרה מקצועית יהיה זכאי לדמי אבטלה בזמן לימודיו לתקופה שלא עולה על מספר ימי האבטלה המרביים המגיעים לו. למובטל שלומד בהכשרה מקצועית ישולמו דמי אבטלה השווים ל-70% מדמי האבטלה המגיעים לו לולא למד בהכשרה מקצועית ובניכוי התשלומים הניתנים לו בהכשרה המקצועית.¹⁷

3. רקע אקדמי, משפטי ועיתונאי

דמי אבטלה נועדו להוות משענת למובטל בעת המשבר הקשה של אובדן עבודה, הכנסה ומעמד; ומן הצד השני הם נועדו לתת תקופת הסתגלות לקראת שינוי בתעסוקה, אם הדבר הכרחי, בגלל תנאי שוק העבודה. יחד עם זאת, מאחר שהקצבה משולמת עבור אי עבודה, היא עלולה לעודד זכאים פוטנציאליים ליזום את אבטלתם או להאריך את משך אבטלתם למעלה ממשך הזמן ההכרחי.¹⁸

לכן, הוכנסו מספר סייגים המצמצמים במידה רבה את האפשרות לנצל את דמי האבטלה:

- תקופת אכשרה.¹⁹
- פיטורין מרצון.²⁰
- נכונות לעבודות.²¹
- הגבלת משך תשלום דמי אבטלה.²²

¹⁰ ניתוח מרכיבי מודל ה-Flexicurity בשוק העבודה בדנמרק, בשבדיה ובפינלנד בהשוואה לישראל (הכנסת, מרכז מחקר ומידע, 2014) <http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m03442.pdf>

¹¹ ס' 167(א) לחוק הביטוח הלאומי

¹² ס' 11(א) לתקנות הביטוח הלאומי (ביטוח אבטלה), תשל"ג-1972 (להלן: **תקנות הביטוח הלאומי**)

¹³ ס' 1 לחוק שכר מינימום, תשמ"ז-1987 (להלן: **חוק שכר מינימום**)

¹⁴ ס' 172 לחוק הביטוח הלאומי

¹⁵ ס' 176(א) לחוק הביטוח הלאומי

¹⁶ חוק קליטת חיילים משוחררים, תשנ"ד-1994 (להלן: **חוק לחייל משוחרר**)

¹⁷ ס' 173(א) לחוק הביטוח הלאומי

¹⁸ מובטלים שחזרו למעגל מקבלי דמי אבטלה, **ביטחון סוציאלי מס' 48**, עמ' 92.

¹⁹ ס' 161 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), תשנ"ה-1995 (להלן: **החוק**).

²⁰ ס' 166(ב) לחוק.

²¹ ס' 163(א); ס' 165(ב) לחוק.

בנוסף, במרוצת השנים נוצרו מנגנונים במטרה לצמצם ככל האפשר את ניצולו לרעה של חוק האבטלה מתוך חשש ליצירת "מלכודת אבטלה".²³ שירותי התעסוקה זיהו כי בחודשים קבועים בשנה קבוצה של מאות רשומים לבחינת לשכת עורכי הדין ולבחינות ההסמכה לראיית חשבון מתייצבים בשירות התעסוקה כמחפשי עבודה וסברו כי מדובר בסוג של פיקציה.²⁴

על מנת להתמודד עם תופעה זו, בשנת 2009 נוסף **תיקון מס' 114 לחוק ביטוח לאומי** הקובע כי עורכי דין ורואי חשבון לא ייחשבו כמובטלים בתקופה של חודשיים לפני מועד הבחינה של לשכת עורכי הדין ומועצת רואי החשבון כי הם אינם זמינים לעבוד בתקופה זו.²⁵ חשוב לציין כי שלילת דמי האבטלה הינה לחודשיים בלבד, ומיד לאחר הבחינה יהיה זכאי האדם לקבל דמי אבטלה אם יעמוד בתנאים המנויים בחוק.

המחוקק ביצע הבחנה בין כלל המובטלים לבין קבוצת מחוסרי העבודה מקבוצת המשפטנים ורואי החשבון כאשר לא אפשר להם להיות מחוסרי עבודה בזמן היותם רשומים לבחינות הלשכה, ובכך הפלה בינם לבין מובטלים אחרים אשר סיימו את לימודיהם וטרם מצאו עבודה.²⁶ שינוי מתכונת המבחן יחד עם אחוזי המעבר המדאיגים מוכיחים כי ההכנה הדרושה לנבחנים על מנת לעבור את המבחן הולכת וגדלה.

לאור כל האמור לעיל, נציע לבחון את האפשרות לאפשר לנבחנים לתבוע דמי אבטלה בחודשיים הקריטיים הללו כפי שהיה לפני התיקון ב-2009. הצעה זו עשויה לסייע לנבחנים להשקיע את מירב מאמציהם במבחן ולשפר את סיכוייהם, כך שהם יוכלו לחזור למעגל העבודה מוקדם ככל האפשר. אמנם הדבר כרוך בהוצאות תקציביות רבות (כפי שיפורט בהמשך), אולם נראה כי שינוי הנסיבות מצדיק זאת. החל מנובמבר 2015 אנו עדים **לירידה דרסטית** באחוזי המעבר של מבחני הלשכה שבחודש נובמבר 2017 הגיעה לשפל כל הזמנים עם שינוי מתכונת המבחן.²⁷ בנוסף, ראוי לקחת בחשבון כי מבחני הלשכה מכניסים ללשכת עורכי הדין 5.5 מיליון שקל מדי שנה- על כל בחינה סטודנט נדרש לשלם 1180 ש"ח, כך שנראה כי לשכת עורכי הדין לא תמהר לפעול במטרה להגדיל את אחוזי המעבר.²⁸ חשוב לבצע איזון נכון בהתמודדות עם סוגיה זו, שמשמעותה אימוץ מנגנונים אשר יתגברו על בעיית אי-ההנעה לעבודה, ובין הרצון להבטיח את רווחתם של המובטלים בתקופה שבה הם טרם חזרו לשוק העבודה ולפרנסה סדירה.²⁹

בפסיקה נדונו מספר מקרים הנוגעים לענייננו :

1. ב"ל (ת"א) 6768-04-12 אמרי קוזק נ' המוסד לביטוח לאומי :

בב.28.2.11 הסתיימה שנת ההתמחות של התובע במשרד עורכי הדין. ביום 1.3.11 נרשם התובע לבחינות של לשכת עורכי הדין אשר התקיימה ביום 3.5.11. התובע התייצב ב-6.3.11 בלשכת התעסוקה בתל אביב ונרשם כמחוסר עבודה. המוסד לביטוח לאומי השיב כי בהתאם לסעיף 163 (ד) תישלל זכאותו לדמי אבטלה בין 2.3.11 ל-3.5.11 בשל היותו רשום למבחן לשכת עורכי הדין. המשנה לנשיא דאז מרים נאור פסקה כי היא מתקשה לראות באי קבלת דמי אבטלה לנבחנים במשך חודשיים משום פגיעה בכבוד האדם המצדיק ביטול חוק. בית המשפט קבע כי קבוצת הרשומים לבחינות ההסמכה אינה עונה על תכלית החוק של מציאת מקום

²² ס' 171(א) לחוק.

²³ על מוטטלת ביטוח האבטלה בישראל 2003-1972, **ביטחון סוציאלי מס' 67**, עמ' 133 (להלן: ביטוח האבטלה).

²⁴ ב"ל (ת"א) 6768-04-12, **אמרי קוזק נ' המוסד לביטוח לאומי**, פס' 9 לפסק דינה של השופטת אגסי (2015) (להלן: עניין קוזק).

²⁵ ס' 163(ד)(1) לחוק.

²⁶ עניין **קוזק**, לעיל ה"ש 7, פס' 10 לפסק דינה של השופטת אגסי.

²⁷

²⁸ https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%91%D7%97%D7%99%D7%A0%D7%AA_%D7%94%D7%94%D7%A1%D7%9E%D7%9B%D7%94_%D7%A9%D7%9C_%D7%9C%D7%A9%D7%9B%D7%AA_%D7%A2%D7%95%D7%A8%D7%9B%D7%9F ; <http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001159602> ; <https://www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3551035,00.html>

²⁹ **ביטוח האבטלה**, לעיל ה"ש 6, עמ' 117.

עבודה לאדם מובטל. אדם שסיים התמחות ועומד בפני בחינת לשכה, אינו מי שמצוי בין עבודות במובן הרגיל של הביטוי, אלא הוא סיים את התמחותו למקצוע שהוא עומד למצוא בו עבודה, ונרשם כמובטל לכאורה עם תואר אקדמאי ומבקש לחפש עבודה עפ"י התואר ולא עפ"י המקצוע. אין הוא מבקש לעבוד בכל עבודה שתמצא לו כפי שעבד בטרם ההתמחות. חודשיים לפני מבחני ההסכמה, עליו ללמוד למבחני ההסכמה דבר שגוזל זמן וניכר שאינו מותיר אפשרות לנרשם לאבטלה לעבוד בעבודות שיוצעו לו. לכן, הרישום בלשכת התעסוקה הינו סוג של **רישום פיקטיבי** שכן ברור לאותם נרשמים שאין כל סיכוי לקבל עבודה במקצועם לאותם חודשיים, ומדובר במובטל מרצון לצרכי לימודים. באשר לטענת התובע כי אוכלוסיית הנבחנים זמינה לקבלת עבודה וכי יש להתייחס אליה כחזקה לא חלוטה, השופטת קבעה כי זה אינו פרקטי.

2. **על"ח (ת"א) 26422-06-16 שי יהושע פירו עו"ד נ' שירות התעסוקה לשכת התעסוקה תל אביב**: המערער סיים את ההתמחות בתאריך 19.10.15, והיה עתיד להיבחן במבחני לשכת עורכי הדין ביום 2.5.16. המערער נרשם במדור האבטלה החל מיום 20.10.15. המערער הגיע לראיון עבודה, שם הוצעה לו משרה לתקופה ארוכה. אך, כאמור, הוא יכל לעבוד רק לתקופה קצרה. המערער טען כי גם אדם אשר אינו זמין לעבודה לתקופה ארוכה, אלא לפרק זמן קצר יחסית ובשל כך אינו מתקבל לעבודה, זכאי לקבל דמי אבטלה. זאת ועוד, הוכח כי לאחר התייצבותו של המערער לראשונה בלשכת התעסוקה ומאחר ולא הוצעו לו עבודות משך כשבועיים, מצא המערער בכוחות עצמו עבודה למשך חודשיים. הדבר העיד על רצינותו של המערער ועל נכונותו ותום ליבו במאמץ למצוא לעצמו עבודה זמנית, הגם שמדובר על תקופה קצרה בת חודשיים. לאור טענות אלו, בית המשפט **קיבל את ערעורו**.

כתבות שעוררו הד ציבורי:

- **ספטמבר 2012** - הנבחנים עתרו לבג"צ בטענה כי בעת המתנתם לבחינות זכאים לדמי אבטלה. אל התביעה הצטרפו מועצות הסטודנטים למשפטים באוניברסיטאות, בדרישה לבטל סעיף בחוק הביטוח הלאומי, המונע ממתמחים למשפטים שסיימו את התמחותם וממתניים להיבחן בבחינות ההסכמה, מלקבל דמי אבטלה. זאת, בעוד שיתר המובטלים זכאים לדמי אבטלה, ובהם גם מי שרשומים לבחינות הסמכה אחרות, כמו אחיות, שמאים, יועצי השקעות, דיינים, מרפאים בעיסוק ופיזיותרפיסטים.³⁰
- **אפריל 2017** - בית המשפט דוחה את העתירות הרבות של נכשלי בחינות ההסמכה של לשכת עורכי הדין. בית המשפט משיב כי הכישלון הוא בקרב המכללות, ולראיה באוניברסיטאות הירידה היא שולית.³¹
- **אוגוסט 2017** - הוגשו עתירו נגד 31 שאלות בבחינה. השופט רובין החליט שלא לפסול אף שאלה בבחינה אך בשתי שאלות החליט לקבל חלופה נוספת כתשובה נכונה.³²
- **דצמבר 2017** - **התוצאה הגרועה מעולם** - רק 34% אחוז עברו את המבחנים - שיא שלילי. מתוך הנבחנים לראשונה, שהיוו 56% מכלל הנבחנים, 49% עברו את הבחינה. מתוך הנבחנים בפעם השנייה (שהיוו מהנבחנים 22%) רק 25% עברו ומקרב הנבחנים בשלישית (21% מהנבחנים) עברו רק 5% הנבחנים גם טענו כי הם הסתמכו על מצגי שווא של בחינה לדוגמה שפירסמה הוועדה הבוחנת של לשכת עורכי הדין לפני חודשים אחדים - אולם היא לא שיקפה את רמת הקושי בבחינה הנוכחית.³³

³⁰ <http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=100078421>

³¹ <https://www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3710738,00.html>

³² <https://www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3719058,00.html>

³³ <https://www.themarket.com/law/1.5146957>

- **דצמבר 2017** - החברה שמכינה לבחינות לשכת עוה"ד (מחשבות): "שיעור נכשלים גבוה, טובי המומחים לא הצליחו לפתור את הבחינה" מדובר בבחינה שנערכה לראשונה במתכונת חדשה שבה גם ישנן שאלות על סוגיות משפטיות מהותיות ולא רק סדרי דין.³⁴
- **דצמבר 2017** - בימים האחרונים הנבחנים דורשים לקבל פקטור משמעותי בבחינה מנהלים פעולות מחאה שמופנות כלפי שרת המשפטים, איילת שקד, וראש לשכת עורכי הדין, אפי נווה. **קיימו הפגנות מול ביתה של שקד בתל אביב ומול אירוע של לשכת עורכי הדין**. "לשכת עורכי הדין יצרה מבחן שנועד להכשיל את הנבחנים באופן גורף. למבחן אין קשר להכשרה שהנבחנים קיבלו. הפגיעה נוגעת לא רק לנבחנים עצמם, אלא גם למשפחות שלהם". "למדנו למבחן במשך כארבעה חודשים, לא עבדנו והתנתקנו מהמשפחות והילדים. לקחנו הלוואות ונעזרנו בהורים. הנבחנים טוענים כי הם לא מבקשים מבחן קל, אלא הוגן.³⁵

4. משפט משווה

על מנת להבין את הייחודיות במתן/העדר דמי אבטלה לבעלי השכלה אקדמאית הנערכים לבחינות לשכת עורכי הדין ברחבי העולם, יש לעמוד על ההבדלים במבנה ההסמכה המקובל בכל אחת מן המדינות אשר משפיע באופן מובהק על מדיניות דמי האבטלה. למעשה, בין המדינות קיימים הבדלים משמעותיים בהליכי ההכשרה כך שנתקשה להשוותן למדיניות המקובלת במדינת ישראל. מהניתוח שיובא לעיל, קשה להסיק מהנהוג במדינות המערב להתנהלות בישראל. כך, המדינה היחידה המקיימת מערך סיוע לסטודנטים או כאלה הנוטלים חלק בהכשרה מקצועית היא אוסטרליה, בעוד שבגרמניה קיימת מערכת סוציאליסטית משומנת, המסייעת ללומדים דרך שכר הדירה ושכר הלימוד הנמוכים. במובן זה, ההסדר המוצע על ידנו (שהוא דומה להסדר שנהג בעבר בישראל) הוא ייחודי.

ארצות הברית

צורת המשפט בארה"ב הינה משפט מקובל, ומדיניותה הכלכלית מאופיינת במשטר רווחה ליברלי המתאפיין בהתערבות מזערית ציבורית מתוך הנחה כי מרבית שירותי הרווחה יסופרו ע"י השוקים עצמם ומשום כך מדינת ארה"ב נתפסת כסמל הקפיטליזם.³⁶

מספר עורכי הדין עומד על אחד לכל 300 נפשות. לשם השוואה, בישראל עורך דין אחד לכל 156 נפשות. אחוז מעבר בחינות הלשכה: בשנת 2016, עברו כ-58% מהנגישים לבחינת לשכות עורכי הדין במדינות השונות.³⁷ עם זאת, בניו יורק וקליפורניה, שגודלן מבחינה משפטית הוא משמעותי, אחוזי המעבר עומדי על 29-30%. אופן קבלת הרישיון בארה"ב דורש מעבר של מספר שלבים.³⁸ לימודים כלליים בקולג' במשך 4 שנים (אין חשיבות לתחום) ולאחר מכן לימודים של 3 שנים נוספות של לימודי תואר שני בבית ספר למשפטים. כאמור, המשפט מהווה תחום אקדמי מקצועי ולכן הלימודים מקבילים ללימודי תואר שני במדינות אחרות בעולם. בסיום הלימודים, רשאים הסטודנטים לגשת באופן מידי למבחני הלשכה כך שאין כל דרישת התמחות, בעוד שבמדינת ישראל אורכה של ההתמחות הינו כשנה והיא מהווה תנאי לקבלת רישיון, הרי שבארה"ב מדובר בפרקטיקה מקובלת אשר איננה בגדר חובה, ומשכך נתונה לשיקול דעת הסטודנט ומרבית הסטודנטים מבצעים אותה תוך כדי הלימודים.

³⁴ <https://www.themarker.com/law/1.4703153>

³⁵ <https://www.themarker.com/law/1.4730530>

³⁶ מיכל רמתי, אשר שכטר ונתי טוקר "גרמניה, ארה"ב ושוודיה - 3 מודלים שונים של מדיניות כלכלית" **TheMarker** 19.8.2011

www.themarker.com/wallstreet/1.850801

³⁷ 2016 Statistic <http://www.ncbex.org/pdfviewer/?file=%2Fdmsdocument%2F2052016>

³⁸ International Student, Legal Education [/https://www.internationalstudent.com/study-law/legal-education-system](https://www.internationalstudent.com/study-law/legal-education-system) .System

בכ-32 מן המדינות בארה"ב הרישום בלשכת עורכי הדין הינו מנדטורי- תנאי מחייב לעיסוק במקצוע ואילו במדינות אחדות לאו.³⁹ לכל מדינה לשכת עורכי דין משלה והיא הנושאת באחריות למבחני הרישוי אשר בדומה לישראל נחשבים מורכבים מאוד ודורשים משך למידה משמעותי הכולל קורסי הכנה.⁴⁰

מרבית המדינות אימצו מבחני לשכה אחידים הכוללים 3 שלבים מרכזיים הנפרסים על פני 3 ימי בחינה :

- א. בחינה רב בררתית על תחומי המשפט השונים הכוללת 100 שאלות ואורכה כ-3 שעות.
- ב. בחינה המורכבת מ-6 שאלות בה נדרשים הנבחנים לנתח שאלות משפטיות בכתב.
- ג. בחינה המורכבת מ-2 שאלות העוסקות במשימה סטנדרטית של עורך דין.

נראה אם כן כי עצם העובדה שתקופת ההתמחות אינה מחויבת בחוק מובילה לכך שמבחני הלשכה מהווים המשך ללימודי המשפטים ולכן הלומדים אינם זכאים למתן דמי אבטלה. עם זאת, לא נמצאה התייחסות לשלילת דמי אבטלה לאלו שביצעו התמחות משפטית.

שוודיה

שוודיה שייכת למשפחת שיטות המשפט האזרחיות (Civil Law) (להלן: " השיטה הקונטיננטלית), ונחשבת לאחת ממדינות הרווחה המצליחות בעולם. המשטר הוא משטר רווחה סוציאל דמוקרטי אשר מתאפיין בשיעורי מס גבוהים, שירותים ציבוריים מקיפים, איגודים מקצועיים ושוויון בהכנסות ברמה גבוהה. מספר עורכי הדין עומד על אחד לכל 1,724 נפשות. נכון לשנת 2007, כ-92% עברו את מבחן הלשכה.

קבלת הרישיון: על אף מעמדה הסטטוטורי של לשכת עורכי הדין בשוודיה, החברות בה אינה מנדטורית מפני שכל אדם בשוודיה רשאי להעניק שירותים משפטיים ובכללם ייצוג בבתי המשפט ללא צורך בהסמכה. יתרה מזאת, כל אדם רשאי להשתמש בתואר עורך דין (Lawyer) אף ללא תואר במשפטים. עם זאת, רק חברי הלשכה רשאים לשאת את התואר "פרקליט" (Advocate). מבחינה פרקטית, במרבית המקרים נשכרים שירותיהם של עורכי הדין שהם חברי הלשכה.⁴¹

דרישות הקבלה ללשכת עורכי הדין קבועות באמנת לשכת עורכי הדין וכוללות בין היתר⁴² לימודים לתואר ראשון במשפטים אשר נמשכים כ-4.5 שנים לערך, 3 שנות עבודה משפטיות מעשיות בהן נדרש עורך הדין להקדיש עצמו על מנת לסייע לציבור, הכשרה של לשכת עורכי הדין הכוללת 3 קורסים בני יומיים ובסיומה מבחן בעל פה שעורכו 30 דק'. ההרשמה ללשכת עורכי הדין אינה כרוכים בשינויים משמעותיים בחי היום יום של עורך הדין ובמרבית המקרים הוא ממשיך עבודתו תוך כדי.

נראה כי גם באשר לשוודיה, אין מקום לדון בדמי אבטלה שכן מבחני הלשכה אינם כרוכים בהפסקת עבודתו של עורך הדין ובהתאם לכך משכורתו אינה נפגעת.

³⁹הילה רז "עורכי הדין בעולם: לא חייבים להיות חברים בלשכה" **TheMarker** 14.11.2011 www.themarker.com/law/1.1565656 ;
נתי פרלמן "מעמד ותפקידיהן של לשכות עורכי-דין בעולם- סקירה משווה" **הכנסת, מרכז מחקר ומידע** 5-4 (2010) .

www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02557.pdf
⁴⁰ מארק שון "התמחות בארה"ב: הכסף הגדול נמצא בניו יורק" **כלכליסט** 21.6.2010 www.calcalist.co.il/local/articles/0,7340,L-3408714,00.html

⁴¹ פרלמן, ראו לעיל ה"ש 4, בעמ' 12-13.

⁴² Jennifer Schmidt, *The Legal Profession in Sweden* 2-9 (2008) <http://www.osce.org/odihr/36309?download=true>

Lawyers training systems in the EU- Sweden (2014)
file:///C:/Users/%D7%9E%D7%A9%D7%AA%D7%9E%D7%A9/Downloads/Sweden_factsheet_v3_web_EU_en%20(1). Pdf

איטליה

איטליה שייכת לשיטה הקונטיננטלית, ומדיניותה הכלכלית הינה סוציאלית. מדינת הרווחה האיטלקית מבוססת על המודל השמרני-קורפורטיבי. מספר עורכי הדין עומד על עורך דין אחד לכל 248 נפשות.

קבלת רישיון: ראשית, נדרש המועמד ללמוד תואר במשפטים במוסד להשכלה גבוהה שאורכו כ-5 שנים.⁴³ עם סיום התואר, הסטודנט נרשם כמתמחה באופן רשמי בלשכת עורכי הדין, והתמחותו נמשכת למצער כשנה וחצי תחת פיקוח של עו"ד.⁴⁴ תקופת ההתמחות אינה נעשית בתשלום (במשרדים מסוימים מקובל להעניק בין 300-500 יורו לחודש אולם לא באופן גורף⁴⁵) ולאחר 6 חודשים מרגע תחילת ההתמחות ניתן להגיש בקשה להטבה או גמול כספי על הפעילות המבוצעת במשרד עורך הדין המפקח.⁴⁶ עם סיום תקופת ההתמחות, יקבל עורך הדין המתמחה תעודת גמר, ובשלב זה יוכל לגשת למבחן הלשכה אשר נחשב למבחן המדינה הרשמי לצורך הפיכתו לעורך דין. המבחן כולל כ-3 תתי מבחנים בכתב ומבחן אחד בעל פה.

נראה אם כן כי גם בהקשר זה אין רלוונטיות לדמי האבטלה במהלך הלמידה למבחני הלשכה שכן במהלך תקופת ההתמחות המתמחים אינם זכאים לתשלום ובהתאם אינם זכאים לדמי אבטלה.

גרמניה

גרמניה שייכת לשיטה הקונטיננטלית, ומקיימת מדיניות רווחה נרחבת. למעלה מכך, גרמניה היא אחת מהמדינות בהן אחוז המימון הציבורי ללימודים גבוהים הוא מהגבוהים באירופה, כך ששכר הלימוד באוניברסיטאות בגרמניה נמוך במיוחד. בגרמניה ישנו עורך דין לכל 516 נפשות.

לימודי המשפטים בגרמניה כוללים מספר שלבים,⁴⁷ אשר עשויים בסה"כ להימשך 10-7 שנים. כך, הגרמנים אינם מחויבים בשירות צבאי כך שהם זכאים להתחיל בלימודיהם כבר בגיל 18. בשלב הראשון, הם מצטרפים לבית ספר למשפטים, לתקופה שנעה בין 4-5 שנים, ואין במסגרתה הבחנה בין תלמידי תארים ראשוניים לבין הלומדים לתארים מתקדמים. לאחר תקופה זו, נדרשים הסטודנטים לעמוד בבחינת הרישוי הראשונה הקרויה בשם Erste Juristische Profung. מדובר בבחינה שנערכת על ידי המדינה, והציון מורכב בה מ-70 אחוזי הבחינה עצמה, ו-30 אחוזי ציון הניתנים על ידי האוניברסיטה. העוברים בחינות אלה נדרשים להצטרף לתקופת התמחות בת שנתיים, הכוללת התנסות כסגור, כפרקליט וכן כשופט. לאחר תקופת ההתמחות, ניתן להיבחן בבחינה השנייה, הקרויה Zweites Staatsexamen.⁴⁸

מבחינת אחוזי המעבר, מדובר בלימודים ארוכים הכוללים מגוון בחינות ושלב, אך אחוזי המעבר גבוהים יחסית – כך, אחוז הנכשלים בבחינה הראשונה הוא בערך 30%, ואילו בבחינה השנייה מספר הנכשלים דומה. דא עקא, לאור ביקושים גבוהים, ייתכן שמועמדים יאלצו להמתין בין שנה לשנתיים על מנת לעבור משלב הלימודים,

⁴³ Julie Mamou, How to practice in Italy (2014)

<http://communities.lawsociety.org.uk/international/regions/europe/italy/how-to-practise-in-italy/5043338.fullarticle>

How to become a lawyer in italy [www.consiglionazionaleforense.it/how-to-become-a-lawyer-in-](http://www.consiglionazionaleforense.it/how-to-become-a-lawyer-in-italy?inheritRedirect=true)

<https://www.thelocal.it/20140121/internships-in-italy-all-you-need-to-know> Sophie Inge, Internships in Italy: all you

need to know (2014)

Lawyers training systems in the EU - Italy (2014)

[file:///C:/Users/%D7%9E%D7%A9%D7%AA%D7%9E%D7%A9/Downloads/Sweden_factsheet_v3_web_EU_en%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D7%9E%D7%A9%D7%AA%D7%9E%D7%A9/Downloads/Sweden_factsheet_v3_web_EU_en%20(1).pdf)

⁴⁷ למידע נוסף אודות מערכת לימודי המשפטים בגרמניה, ראה Lawyers Training Systems in the EU – Germany, by the European commission at: file:///C:/Users/ori/Downloads/Germany_factsheet_v3_web_EU_en.pdf

⁴⁸ להרחבה והסברים, ראה The German Judiciary Act בכתובת: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_drig, הסברים

באתר אוניברסיטת פרידריך אלכסנדר: <https://www.jura.rw.fau.de/studium/im-studium/studiengaenge/studiengang->

International Bar Association בכתובת: https://www.ibanet.org/PPID/Constituent/Student_Committee/qualify_lawyer_Germany.aspx

https://www.ibanet.org/PPID/Constituent/Student_Committee/qualify_lawyer_Germany.aspx

שנמשך בין 4.5-5 שנים, לשלב ההתמחות שכאמור, נמשך שנתיים.⁴⁹ חשוב להבהיר, כי גרמניה היא מדינה פדרלית, וככזו, החוקים בין המדינות שונים במקצת, וכך גם אחוזי המעבר. לדוגמה, כלי התקשורת בבוואריה דיווחו כי אחוזי הכישלון בבחינות הלשכה עומד על 20 אחוזים לערך, אך אזור זה מאפשר לאדם לגשת לבחינות הלשכה פעמיים בלבד, ולאחר מכן לא ניתן לעשות כן.⁵⁰

לצד זאת, גרמניה אוזרת במערכת דמי אבטלה משומנת, המבטיחה הכנסה הן למובטלים והן למשפחות עובדות שאינן מצליחות להשתכר לפרנסתן. לעניין זה, דרישות משרד העבודה הגרמני מונעות דה פקטו מהלומדים לבחינות להנות מדמי אבטלה, משום שבין הדרישות, ישנה חובה להיות זמין לעבודה וכן לקבל על עצמך כל עבודה סבירה, וכן לחפש עבודה באופן אקטיבי – קרי להוכיח הגשת מועמדות למשרות וכן להגיע לראיונות עבודה, במידה שמזומנים אליהם.⁵¹

נראה כי ניתן להסיק מההסדר הקבוע בגרמניה, כי מערכת ההשכלה הגבוהה תומכת בסטודנטים, ומאפשר להם להסיר עול כלכלי ניכר במהלך שנות לימודיהם. עם זאת, לאור היעדרה של בחינת רישוי במתכונת הישראלית, אלא קיומה של בחינה כפולה, אשר ככל הנראה נערכת במקביל לעבודתם של הסטודנטים, ניתן לאמץ מעט מאד מההסדר הקבוע שם.

בריטניה

בריטניה שייכת למדינות המשפט המקובל, ולמעשה היא ערש שיטה זו. היסטורית, לימודי המשפטים בבריטניה נערכו בשיטה של התמחות, וכתוצאה מכך נוצר מבנה לשכות בלתי שגרתי בעליל, שאומץ רק במספר מועט של מדינות. כך, בבריטניה ישנן מספר לשכות, ומספר סוגי עורכי דין, בהם בריסטר וסוליסטר.⁵² מערכת הלימודים בבריטניה היא תובענית, ומחייבת הכשרה אקדמית מקיפה, לצד הכשרה מעשית במתכונת לימודים מלאה. מערכת זו איננה מבוססת על קיומן של בחינות רישוי לאחר התמחות, אלא מאוסף של מבחנים עיוניים ומעשיים במהלך תקופת ההתמחות, שכוללת כאמור, התנסות מעשית לצד לימודים עיוניים.⁵³

לעניין זה, אין צורך להבחין בין הלימודים לסוגי ההתמקצעות השונים, משום ששניהם דומים במאפיינים הבסיסיים שלהם – לימודים ממושכים, וחובה לבצע התמחות מעשית והתנסותית נמשכת. תנאי הלמידה קשים ביותר. כך, מתקבלים ללימודים אלפים בודדים של סטודנטים, המתחרים על ארבע מאות משרות התמחות כבריסטרים ומספר מעט גדול יותר של משרות התמחות כסוליסטרים.⁵⁴ כתוצאה מכך, עלולה להיווצר סיטואציה בה סטודנט משקיע זמן רב בלימודים נוספים לאחר השלמת חובותיו האקדמיות, אך איננו מצליח לבסוף להתקבל ל"התמחות".

גם צירופם של מועמדים ל-Bar נעשה בדרך מיוחדת. כך, אין לשכה כללית, אלא יש רשות רגולטורית המפקחת על כל מעמד של עורכי דין. עבור בריסטרים ישנה רשות, ושישה מוסדות הקרויים בשם "Inns", שהם מוסדות

⁴⁹ עמ' 2-3 הי"ש 1, לעיל.

⁵⁰ Jörg Schallenberg, Down by law, at Special Online: <http://www.spiegel.de/lebenundlernen/uni/endstation-staatsexamen-down-by-law-a-315057.html>

⁵¹ Employment, Social Affairs and Inclusion, the European Commission, at:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1111&langId=en&intPageId=4557>

⁵² בריסטר הוא עו"ד מייצג, המופיע בפני בית המשפט. לרוב הבריסטר נשכר על ידי הסוליסטר, שהוא עורך דין כללי, המוסמך לתת עצה משפטית אך לא להופיע בפני בית המשפט. מספרם של הבריסטרים נמוך בצורה משמעותית.

⁵³ להרחבה אודות ה-Legal Practice Course, ראה: <https://www.prospects.ac.uk/jobs-and-work-experience/job-sectors/law-sector/legal-practice-course-lpc>

⁵⁴ למידע נוסף אודות תהליך ההכשרה כעורך דין, ראה: <https://www.barstandardsboard.org.uk/qualifying-as-a-barrister/current-requirements/bar-professional-training-course/how-to-apply-for-the-bptc/joining-an-inn/>

המספקים לשכות, חדרי פגישות ואוכל, מועדון חברים וספרייה משפטית. הדרך להצטרף לאחד מאותם מוסדות הוא ע"י הזמנה בלבד, ולא באמצעות מעבר בחינה.

שיטת הכשרה זו, שוללת מעיקרה את האפשרות לקבל דמי אבטלה. כך, בכל מקום בו מפורסמים התנאים לקבלה ללשכות השונות, מובהר בצורה שאינה משתמעת לשני פנים כי עליהם להבטיח את מימון לימודיהם ומחיתם בתקופה הנדונה.

מאז ימי מרגרט תאצ'ר, מקיימת בריטניה מערכת כלכלית המבוססת על כלכלה קפיטליסטית. למרות זאת, התנאים לקבלת דמי אבטלה בבריטניה דומים לאלה המוכרים בגרמניה, וכוללים, בין היתר, דרישה להיות זמין לעבודה, לקיים חיפוש עבודה אקטיבי ובלנסוף ולחתום על הסכם התחייבות.⁵⁵ סטודנטים וכאלה המצויים במסגרות לימודיות שונות (ובהן, מסגרות ההכשרה לעורכי דין, המדורגות באופן דומה למסגרות לא אוניברסיטאיות אחרות) אינם רשאים לקבל תמיכה מהמדינה בדמות דמי אבטלה (הגם שיש זכאים למלגות לימודים).

אם כן, ניתן ללמוד מבריטניה, קשה להסיק יישום קונקרטי, לאור ההבדלים הניכרים מישראל לבריטניה.

אוסטרליה

אוסטרליה שייכת למשפחת שיטות המשפט המקובל, ודומה במאפייניה לבריטניה. ביטוי לכך הוא בקיומן של לשכות של סוליסטס ובריסטס, וכן חלוקה גיאוגרפית, משום שאוסטרליה היא מדינה פדרלית. מבחינה כלכלית, מדובר במדינה בעלת מאפיינים קפיטליסטיים, והיא רחוקה מהמודל הסוציאלי דמוקרטי המקובל במרכז אירופה. באוסטרליה ישנו עורך דין אחד לכל 593 נפשות

לימודי המשפטים באוסטרליה מורכבים ודומים באופיים לאילו המתקיימים בישראל. כך, כל תלמיד משפטים נדרש לעבור הכשרה אקדמית ולהתמחות, כמפורט בתרשים מטה, וכן לעבור שתי בחינות לשכה- בחינות אזוריות ובחינות פדרליות. הרשות האמונה על פיקוח הכשרתם של המועמדים לשמש כעורכי דין הינה ה- Law Admitting Authority.⁵⁶ גם כאן, בדומה לבריטים, שיעור המעבר איננו נמוך, אך עם זאת, ישנה חשיבות רבה יותר להזמנה האקטיבית שמקבלים המשפטים ללשכות השונות (Inn's), שהיא זו שמעניקה להם את היוקרה המקצועית.

באוסטרליה, בדומה לשאר מדינות העולם, אין דמי אבטלה למי שלומד. דא עקא, קיים מערך תמיכה בסטודנטים ממגזרים וגילאים שונים, דוגמת מענקים לסטודנטים בגילאי 16-21, לסטודנטים מעל גיל 25, לסטודנטים השייכים לאוכלוסיית האבוריגינים ואח'. החשוב יותר הוא, שממשלת

⁵⁵ למידע אודות דמי אבטלה, ראה משרד העבודה הבריטי, בכתובת: <https://www.gov.uk/jobseekers-allowance>
⁵⁶ להרחבה, ראה: <http://www.i-studentglobal.com/study-programmes/business-economics-law/law/how-to-become-a-lawyer>

אוסטרליה דה פקטו מכירה בכך שיש צורך במתן מענקי מחיה לא רק לסטודנטים, אלא גם למי שנמצא בשלב ה-
train, דוגמת קורס לימודי המשפטים שנעשה לפני ההתמחות.⁵⁷

⁵⁷ להרחבה, ראה אתר משרד העבודה האוסטרלי בכתובת: <https://www.humanservices.gov.au/individuals/subjects/payments-job-seekers>. למידע נוסף אודות מענקי עבודה ושכר מינימום, ראה את חיבורם של national commission of audit השייך לממשלת אוסטרליה, בכתובת: <http://www.ncoa.gov.au/report/appendix-vol-1/9-11-unemployment-benefits-minimum-wage.html>.